

Velésalo, substant. n., a ne: Velésovo, adj. poss. n.

Spisal Fr. Levstik.

Miklošič je v svojem spisi „Die slavischen Ortsnamen aus Appellativen I.“ dejal: „Velesovo (gorénjska vás), dessen wahre Form nicht ganz sicher gestellt ist, daher auch nicht mit Sicherheit gedeutet werden kann, soll nach dem Hirtengotte Volosŭ, Velesŭ benannt worden sein: Slovenci so prišli do majhenih goric, na kterih je zlasti ovčja paša obilno rasla, in tako so kraj in tudi vas, ki so jo zidali, po bogu ‚Velesovo‘ imenovali. Trdina, Zgodovina 28.“ Denkschr., philos.-hist. Cl., v 21. zvezki (1872. l.) na 77. str.

Očito je, da Miklošič né te misli, katere je nekdam bil profesor Trdina ter pred njim uže Metelko. A to ime res néma začetka od boga Volosa ali Velesa. — Gorénjci zdaj govoré, kakor nekdam néso govorili, namreč: Velésovo, vega, adj. n., ter okrog Bleda tudi: Melésovo, vega, adj. n., a v Škofji Loki je slišati: v Melésane so šli; do Melésan pojdem; v Melésanih so bili. — Velésovo, adj. n. je namesto: Velésavo, in to namesto: Velésalo, substant. n. V obrazih: Melésovo, Melésane vidiš, „m“ namesto „v“, ter kaže da Melésane stoji v nom. plur. m., namesto: Velésane, katero lice je po vsej podobi zaradi priglasa, ležččega zeló na začetki besede, skrčeno od: Velésaljane, nom. plur. m., kar zaznamenúje ljudi, prebivajoče v Velésali, a more ob enem zaznamenovati i sámó Velésalsko vás. Krajevnih imen te vrste je mej Slovéní obilo: Cerkljáne, namesto: Cerkŭvljáne: cŕkŭv; Vrbljane: vrba; Lípljane: lipa; Vašáne: vás, das Dorf, starslov.: vŕši itd.

A kakó morem jaz trditi, da je Velésalo, n. pravo lice tega imena? Opiram se na znanega Novoméškega kanonika Matijo Kostéleca in osobito na Valvasorja. — Matija Kostélec je bil svoje „Bratovske Buquice s. Roshenkranza. Stiskanu u' Lublani 1682,“ posvétíl „Gospei Materi Joan. Susani Paradaisarci, Piorci tēga jmenitniga Divizhniga Velleffalskiga Clofra, u' Gorénski strani“, ter Valvasor XI. 365. 367. piše: „Das Frauen-Kloster Michlstein, auf Crainerisch Velefalo, ligt in Ober-Crain. Die jetzt, in diesem Jahre (1689), regirende Priorinn aber ist Frau Susanna Paradeisserinn,

Freyinn⁴. — Michelstein je tukaj teskovna hiba, katero je na konci tega (III.) zvezka Valvasor sam popravil: „f. (für) Michelstein l. (lies) Michelstetten.“ Ako Slovén zdaj uže ne vé, kaj to krájevno ime znači, vidimo, da je vsaj njega pravo lice pred 200 léti bilo še sploh znano.

Beseda Velésalo je sestavljena z dveh kosov; prvi je: vele, a drugi: salo, kakor moravski „Velehrad“ v sebi kaže tudi: vele in: hrad (grad). Kaj znači „vele“, né težko povedati, ker to je v drugačnem obrazi isto, kar je starslov.: velij, a, e, adj., gross, in lice „vele“ je tudi starej slovenščini rabilo v sestavljene besede: veleglavŭ, adj., grossköpfig, veledušije, n., Grossmuth. Naše ime Velésalo je nemški narod z besedo Michelstetten preložil, kakor jaz ménim, zeló na tanko po slovenskem zmisli; kajti gotski: mikils, starvisnem.: michil, sredvisnem.: michel, adj., znači isto, kar grški: μέγας, latinski: magnus, gross, obtorej isto, kar vele. Anda ako hočemo zvédeti, kaj znači drugi, v tem nazivali res neobični dél: salo, trebé najprvo pogledati, kacega pojma je nemška beseda: Stetten. Bilo je starvisnem. in sredvisnem.: stat, f., Stätte, Stelle, Platz, Ortschaft, pozneje „urbs“; novovisnem.: Statt, f., Standort, Platz, Ort des Scins, also Wohnplatz. Ista beseda je tudi: Stetten (Stätten); samó da stojí v dat. plur. Weigand, Wörterb. II. 790. 800., Schmell.-Fromm. II. 792. 794. Beseda: Stetten (razno pisana) često služi v nemščini sestavljenim nazivalom krájevnim: Heiligenstetten, Königstetten, Dreistetten itd., ter na samem kranjskem svéti je poleg Michelstetten še tudi Kerschstetten (Kirschstetten), in to tri kratí: Čéšnjice, f. plur., Kerschstetten, v Moravškem dekanati; Čéšnjice, f. plur., Kerstetten (namesto: Kerschstetten, Kirschstetten), blizu Špitalíča v Kámeniškem dekanati; Čéšnjévik, m., Kerschstetten, blizu Cerkŭljàn. — Čéšnjévik je kraj (Stätte), kder se nahaja ali se je kdaj nahajalo obilo črešenj (Kirschen), kakor je srbski: bukŭik, m., tudi kraj, na katerem raste mnogo bukev, der Buchenwald. Iz tega se nam jasno kaže, da je salo isto, kar nemški: Stätte, Wohnplatz, ali z drugimi besedami, da je salo isto, kar selo, in obtorej: Velésalo namesto: Veléselo (Véliko Selo), die grosse Wohnstätte. Res v denašnjih časih ta vás né posebno velika, ali kdo vé, koliko manjše od nje so v začetki bile vasí po obližji? Tudi se je v tej dóbi Velésalo utegnil morda zvati večji prostor okolne zemlje, ker to ime se

nahaja v listinah uže 1154. l., kakor svedoči Parapat v Letop. Matice slov. s 1872-1873. l. II. na 18. str., kar nam dokazuje, da je vsaj 84 lét staréje od nunskega samostana, založenega 1238. l. v tem kraju, in Valvasor XI. 365. piše, da je rečeni samostan iz prva bil imenovan „Frauen-Thal“ ali „Marien-Thal“, a Velésalo (Michelstetten) da so zvali župo (faro), katere cerkev je blizu ondukaj, ter da se je stóprav kesneje ime Velésalo prijelo i tega samostana, čegar založno pismo (Stiftungsurkunde) s 1238. l. jednako priča, da je sezidan bil „in Valle S. Mariae apud Michelstetten“. Mitth. des hist. Vereines für Krain, v IX. létnici (1854. l.) na 76. str.

Zdaj trebé še dokazati, da je lice: s a l o poleg ter namesto lica: s e l o v slovanskem jezici možno, rekše, da glagolska korenina: s e d, sitzen, tudi slóve: s a d; kajti nikogar né tajno, da s e l o stoji namesto s e d l o, der Sitz, Wohnsitz, Ansiedelungsplatz, zaradi česar je Čehom: s e d l á k, der Landmann, človek na s e l i, a ne v mesti živeč, ter na Goriškem neko vás imenujo še zdaj: Staro Sedlo, vendar i tamkaj denes premaguje uže izrékanje: Staro Selo, a pridevnik se v zdanjih časih govori vedno le: starosélsk, poleg: stársk. „Iz potne torbe“ prof. Erjavca v Letop. Matice slov. 1880. l. na 208. str.

S a d namesto s e d po Jungmannovem svodoštvi rabi Slovakom, govorečim: s a d n u, ich setze mich, kar Čehom slóve: s e d n u; zatorej slovaški: s a d l ý, a češki: s e d l ý, adj. (partic. praet. act. II.), gesetzt: s e d l é m l é k o, geronnene Milch, kar mí neslovanski zovemo: s ü s é d e n o m l é k o, namesto: s ü s é l o (s ü s é d l o) m l é k o. Rečeni Jungmann uči, da je tudi v Čehih krajevno ime: S a d l n á, f., Z o d e l, vás v Budéjevskem, ter i: S a d l n o, n., neko drugo češko ime jednake vrste, kar bi slovenski oboje slulo: s e l-, ako ne: s a l-. Sem je šteti i óno besedo, katera staroslovenski slóve: s a l o, n., sebum (a ne: a d e p s), novoslov., bolg., srb., ruski: s a l o, češki: s á d l o, poljski in gorsrb.: s a d l o, Schmer, kar je zopet namesto: s e d l o, s e l o, ter znači táko stvar, kà se je strdila, ‚süsédla‘, kakor je tolmačil uže Jungmann: „jako by řekl: s e d l ý t u k,“ in zdaj lahko razuméjemo, zakaj more beseda: s á l o v ruščini tudi značiti: die erste dünne Eissrinde beim Gefrieren der Flüsse. — Lice: s a d poleg: s e d ima i beseda, katera slóve srbski: s á d n o, n., ruski: s a d n ó, češki: s a d n o, s a d m o, poljski: s a d n o poleg: s e d n o, der Satteldruck; ruski: s á d n i t i s j a, sich wund reiben; poljski:

sadnič poleg: sednič, wund drücken, wund reiben, sadnisty poleg: sednisty, adj., wund gerieben; a novoslovenski v Laščah: sêdno, der Satteldruck; die Wunde auf dem Rücken eines Kranken vom Liegen; sêdnast, adj., wundgelegen, kar na kranjskej meji v Prézidi mej Hrvati imenujo: sádno, n., sádnast, adj., a po Istri, kakor J. Volčič pripoveduje: „skupna kobila je sadniva ali sadnita (bekommt den Satteldruck),“ v „Glasniki“ 1860. l. I. na 79. str.; mej Krko in Zatičino po Dolénjskem: sêdno, n., der Satteldruck, osêdniti se (k temu prispodôbi ruski: sádnitisja): osêdnil se je, rekše, dobil je ran po hrbti, bodi si človek od mnoge léže ali konj od sedla, in poleg tega ondod govore: oséjen je, kar znači isto, če tudi nikoli né slišati: osêditi se; i Ribničan déje: osêdniti se, a v Škofji Loki je navadno: sáje ima, sájast je; pridevnik: sájast v jednacem zmisli rabi tudi Logatčanom: primeri: prisad, sáda, m., der Brand einer Wunde, rana se je prisadila, die Wunde ist brandig geworden; Gorénjci okolo Kranja velé: sêna ima, namesto: sêdna, ter: sênast je, namesto: sêdnast, kar nas učí, da lice, navadno Laščanu: sêdno, sêdnast, namesto: sêdno, sêdnast, né pravilno. S tem je neovržno dokazano, da slovanski glagol: sed ima namesto „e“ časi „a“: sad, po katerem zakoni je tudi: Velésalo, namesto: Veléselo. — A kakó je o tej stvári soditi? Da tukaj „a“ iz prajezika ne bode, o tem se ménda né dvojiti.

Bajke in povesti o Gorjancih.

Spisal J. Trdina.

10. Divji mož, hostni mož, hostnik.

Ro gričih, dolcih in jarkih, na katere se drobé Gorjanci, padaje polagoma proti Krki, razprostira se med Podgrađom in Ljubnim velik gozd; imenuje se Rasno. Zdaj poje v njem sekira, ki ga nemilo podira in pokončuje, ali še pred tremi desetki let je bil košat, temen in krasen, da je marsikak pópotnik obstal in mu se čudil. Takrat stala je kraj njega majhna kočá, reklo se jej je „pri